

Lietuvos Respublikos Prezidentei
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui
Lietuvos Respublikos Seimo frakcijų seniūnams
Lietuvos Respublikos Seimo valstybės valdymo ir savivaldybių komitetui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos Vyriausiajai rinkimų komisijai

POZICIJA

DĖL BALSAVIMO NUO 16 METŲ SAVIVALDYBIŲ TARYBŲ IR MERŲ RINKIMUOSE

LiJOT Asamblėja nr. 44, 2018 m. balandžio 21-22 d.

Druskininkai

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – LiJOT) – didžiausia skėtinė jaunimo organizacijų sąjunga Lietuvoje, vienijanti 68 nacionalines nevyriausybinės jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas bei regionines jaunimo organizacijų tarybas, reiškia susirūpinimą dėl mažo jaunimo politinio aktyvumo bei sunkiai besiformuojančio įpročio dalyvauti šalies demokratinuose procesuose ir ragina įteisinti balsavimą nuo 16 metų Lietuvos Respublikos vietos savivaldos tarybų ir merų rinkimuose.

Piliečių įsitraukimas į valstybės valdymą yra svarbiausias demokratijos principas. Pagal LR Konstitucijos 4 straipsnį, aukščiausią suverenią galią valstybės piliečiai vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus atstovus. Šiuo metu, pagal galiojančius LR teisės aktus, aktyviają rinkimų teisę turi visi valstybės piliečiai nuo 18 metų, tačiau tik nedidelė dalis¹ jų įsitraukia į savivaldybių tarybų ir merų rinkimus išreikšdami savo pilietinę valią.

2015 m. Savivaldybių tarybų ir merų rinkimuose dalyvavo vos 31% 18-35 metų piliečių². Demografinės Lietuvos situacijos tendencijos rodo, jog jaunimo šalyje mažėja³. Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2013 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 631 tūkst. jaunuolių, jie sudarė 21

¹ Vyriausioji rinkimų komisija, Atvykę balsuoti rinkėjai pagal amžiaus grupes ir lytį 2015 m. kovo 1 d. savivaldybių tarybų rinkimuose, 2015 <<http://www.vrk.lt/atvyke-balsuoti-rinkejai-pagal-amziaus-grupes-ir-lyti>>

² Ten pat

³ Lietuvos statistikos departamentas, „Pagyvenę žmonės Lietuvoje“, 2014 m. <<https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=3030>>

proc. visų šalies gyventojų⁴. Nuo 2011 m. iki 2016 m. jaunų žmonių skaičius Lietuvoje tendencingai mažėjo: grupėje 14 –19 m. iš 251,7 tūkst. liko 189,4 tūkst. jaunuolių, 20 –24 m. amžiaus grupėje skaičius taip pat mažėjo, išskyrus 2013 m., o 25 – 29 m. amžiaus grupėje skaičius mažėjo 2012 bei 2014 metais⁵. Statistika rodo, jog jaunimo šalyje mažėja, todėl ypač svarbu užtikrinti tinkamą jaunimo poreikių atstovavimą. Proporcinis jaunimo skaičius dar mažesnis regionuose, kuriuose išorinė ir vidinė jaunimo emigracija auga⁶. Šie statistiniai duomenys rodo, jog jaunimas praranda įtaką regionuose.

Atsižvelgdama į išdėstytą problematiką, LiJOT teigia, kad reikalinga įgyvendinti LR Konstitucijos 34 straipsnio pataisą ir įteisinti balsavimą nuo 16 metų Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų ir merų rinkimuose dėl šių priežasčių:

1. Savivaldybėse balso teisę atiduotų daugiau fiziškai ten gyvenančių piliečių. 18-19 metų jauni žmonės dažnu atveju iš regionų migruoja į didmiesčius⁷ ir dėl gyvenamosios aplinkos kaitos praranda susidomėjimą dalyvauti vietos lygmens demokratiniuose procesuose.
2. Remiantis LR Konstitucijos 41 straipsniu, išsilavinimas Lietuvos Respublikos piliečiams yra privalomas iki 16 metų amžiaus. Tokio amžiaus žmogus jau turi asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, privalo prisiimti dalinę teisinę atsakomybę, gali dirbti pasirinktoje darbo vietoje ir mokėti mokesčius. Balsavimo teisę turinčių piliečių amžius tiek Lietuvos Respublikoje, tiek kitose demokratinėse valstybėse istoriškai keitėsi remiantis visuomenės susitarimu, nėra jokių žinomų tyrimų, nurodančių, kokiame amžiuje pasiekama branda balsuoti⁸.

⁴ Sveikatos mokymų, ligų ir prevencijų centras (remtasi Lietuvos statistikos departamento duomenimis) „Emografinės, sveikatos, socialinės-ekonominės situacijos analizė“, 2015 m. <http://www.sec.lt/sites/default/files/naujienu-dokumentai/Ataskaita_Modelio%20kurimas_Priedas%20Nr_2_Demografija.pdf?21>

⁵ Jaunimo reikalų departamento jaunimo situacijos apžvalga, 2015 m. <http://www.jrd.lt/informacija-dirbantiems-su-jaunimu/informacija-apie-jaunima/jaunimo-statistiniai-duomenys/jaunimo_situacijos_apvalga_2015.pdf>

⁶ Lietuvos nekilnojamojo turto plėtros asociacijos (Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis atliktas) tyrimas „Demografiniai pokyčiai“, 2015 m. <<http://lntpa.lt/wp-content/uploads/2015/12/lntpa-2015-12-10.ppsx>>

⁷ Lietuvos statistikos departamentas, gyventojų vidaus migracija pagal migracijos kryptis <[https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=13128e3a-2391-4920-957d-fd75887d3cc2#/>](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=13128e3a-2391-4920-957d-fd75887d3cc2#/)

⁸ Yosef Bhatti ir Kasper M. Hansen „Leaving the Nest and the Social Act of Voting: Turnout among First-Time Voters.“ Tyrimas, Kopenhagos universiteto politikos mokslų departamentas, 2010 m.

<http://cvap.polsci.ku.dk/forskning/valgdeltagelse/papers_og_rapporter/BhattiHansen_Leaving_The_Nest_01112010-1.pdf>

3. Europos sąjungos rinkimų teisės reformoje nuo 2015 m. rekomenduojama įteisinti aktyviąją rinkimų teisę piliečiams nuo 16 metų amžiaus⁹. Tokią praktiką bent savivaldos lygmeniu Europos Sąjungoje jau taiko Estija, Austrija, Malta. Toks sprendimas minėtose valstybėse atnešė teigiamų rezultatų – aktyvumas rinkimuose išaugo¹⁰¹¹.
4. Aktyviosios rinkimų teisės įgalinimas piliečiams nuo ankstyvesnio amžiaus kurtų balsavimo įprotį ir stiprintų pilietinę visuomenę. Danijos rinkėjų tyrimas rodo, jog su kiekvienu mėnesiu po pilnametystės tikimybė balsuoti pirmą kartą sumažėja¹². Įprotį balsuoti įgiję dar besimokydami bendrojo lavinimo mokyklose, jauni žmonės tęstų savo dalyvavimą demokratinuose procesuose ir keltų aktyvumo lygį rinkimuose.
5. Aktyviosios rinkimų teisės įgalinimas piliečiams nuo ankstyvesnio amžiaus įgyvendintų vieną esminių demokratijos principų: kuo didesnė piliečių dalis turi teisę rinkti valdžią, kuri atstovauja jų interesams, tuo valstybė demokratiškesnė. Tai iš dalies kompensuotų ne pilnai reprezentuojamą jaunimo balsą senstančioje Lietuvos Respublikos visuomenėje¹³ – politinėje darbotvarkėje būtų skiriamas didesnis dėmesys jaunimo politikos klausimams.

LiJOT, rūpindamasi demokratijos principų puoselėjimu bei siekdama skatinti aktyvų jaunimo įsitraukimą į valstybėje vykstančius procesus, taip pat remdamasi 2014 m. priimtoje LiJOT rezoliucijoje „Dėl pilietiškumo ugdymo Lietuvoje“¹⁴ numatytais jaunimo pilietiškumo ugdymo pagrindais ir principais, siūlo įteisinti aktyviąją rinkimų teisę Lietuvos Respublikos

⁹ Europos Parlamentas, Europos Sąjungos rinkimų teisės reforma, 2015 m.

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2015-0395+0+DOC+PDF+V0/LT>>

¹⁰ Austrijos federalinė vidaus reikalų ministerija, statistinių duomenų apie rinkėjų aktyvumą palyginimas 2013 ir 2017 metų vietos savivaldos rinkimuose, 2017 m. <<https://wahl17.bmi.gv.at>>

¹¹ Maltos rinkimų komisija, statistinių duomenų apie rinkėjų aktyvumą palyginimas 2013 ir 2015 metų vietos savivaldos rinkimuose, 2015 m. <<https://electoral.gov.mt/Elections/LocalCouncils?year=2015&v=null>>

¹² Yosef Bhatti ir Kasper m. Hansen, „Leaving the Nest and the Social Act of Voting: Turnout among First-Time Voters.“ Analizė, Kopenhagos universiteto politikos mokslų departamentas, 2010 m.

<http://www.promoteourvote.com/uploads/9/2/2/7/9227685/leaving_the_nest_and_the_social_act_of_voting.pdf>

¹³ Lietuvos statistikos departamentas, „Pagyvenę žmonės Lietuvoje“, 2014 m. <<https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=3030>>

¹⁴ LiJOT rezoliucija „Dėl pilietiškumo ugdymo Lietuvoje“, 2014 m. <<http://lijot.lt/lt/dokumentai/pozicijos-ir-rezoliucijos/rezoliucijos/finish/18-rezoliucijos/561-rezoliucija-del-pilietskumo-ugdymo-lietuvoje>>

LIETUVOS JAUNIMO
ORGANIZACIJŲ TARYBA

piliečiams nuo 16 metų amžiaus Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų ir merų rinkimuose.

Prezidentas

Antanas Mikalauskas